

Till Statsrådsberedningen

2010-04-27

Ang.: Komplettering till "Skrivelse till Statsrådsberedningen" av 2010-04-12.

Undertecknad har granskat ett flertal kommuners översiktsplaner och kan tyvärr konstatera, att om kommunernas planeringsförutsättningar utgår ifrån de antagna planförslagen kan sannolikt inga vindkraftverk uppfylla bindande hälso- och säkerhetskrav för, att få CE-märkas och tas i drift samt i bruk i kallt och/eller isigt klimat/miljö. Se nedanstående ex. på utdrag ur översiktsplaner.

Det är dessutom minst sagt upprörande, att Piteå kommun inte ens nämnt och/eller inte alls beaktat vindkraftverkens grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetsaspekter i den fördjupade översiktsplanen!

En översiktsplan är inte juridiskt bindande men är vägledande/styrande när kommunen upprättar detaljplaner och områdesbestämmelser samt vid bygglovprövning. Planen skall även visa vägen för fördjupade utredningar. Med en aktuell översiktsplan kan planprocessen förkortas genom ett enkelt detaljplaneförfarande som kan tillämpas, planprogram kan uteslutas och detaljplaner kan som regel antas av miljö- och byggnämnden.

Tillägg till tidigare "begäran", enligt ovannämnda skrivelse:

Då konsekvenserna för planprocessens samrådsskede, utställningsskede, antagandeskede samt vindkraftsverkens driftsskede avseende grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskrav inte alls beaktats/kan utläsas ur kommunernas översiktsplaner vilseleds bland andra kommuninnevånarna, sakägare, markägare m.fl. om vindkraftverkens hälso- & säkerhetsrisker och därför måste regeringen omedelbart stoppa all tillåtlighets- och bygglovsprövning fram till dess att den Svenska lagstiftningen är helt i överensstämmelse med relevanta EU/EG – rättsakter.

NÅGRA EXEMPEL PÅ:

Utdrag ur översiktsplan (ÖP) 2010 – 2030, planförslag, Ödeshögs kommun Miljöpåverkan

"Säkerhet (sidan 23)

Vindkraftverk kan innebära en ökad olycksrisk i form av nedfallande delar eller is samt vid eventuella problem i den elektriska utrustningen som kan leda till brand. Behovet av skydd för intilliggande bostäder uppfylls normalt genom att verken placeras på ett behörigt avstånd, där även ljud- och skugghänsyn har inkluderats.

Samråd bör ske med Försvarsmakten och Luftfartsstyrelsen vid varje enskilt fall. Vidare anges i utredningen att vindkraftverk ska inte placeras närmare allmän väg eller kraftledning än dess totalhöjd dock minst 50 meter."

Säkerhet

"Vägar (sidan 26)

- Vindkraftverk ska inte placeras närmare allmän väg än dess totalhöjd dock minst 50 meter.
- Eventuella skuggor på vägar måste studeras vid varje enskilt fall."

Utdrag ur Laholms kommuns tillägg till den kommunomfattande (fördjupade) översiktsplanen avseende vindkraftsutbyggnad på land

Säkerhet (sidorna 18 och 19)

”Behovet av skydd för boende tillgodoses genom att ett respektavstånd upprättas. Eventuellt nedfallande delar hamnar normalt i vindkraftverkets närområde. Där ska inte finnas anledning att vistas mer än tillfälligt. För kommunikationsstråk o.d. finns rekommendationer om minsta avstånd. Dessa bör tillämpas i största möjliga utsträckning. Följande förhållanden bör beaktas:

- Gasledningar: Utreds i varje enskilt fall.
- Kraftledningar: Större avstånd än totalhöjden, dock minst 200 m.
- Vägar och järnvägar: Avstånd minst totalhöjden +20 m, dock minst 50 m.”

”För att om möjligt kunna erbjuda områden med goda förhållanden för elöverkänsliga personer har kommunen låtit genomföra en kartering av strålning från olika källor. Ett område nordväst om Knäred har visat sig ha de bästa egenskaperna i detta avseende.”

Säkerhet (sidan 38)

”Skyddsavstånd till bostadshus 500 m, till vägar, järnvägar och kraftledningar lika med totalhöjden, minst 50 m.”

Utdrag ur översiktsplan Piteå Kommun - Fördjupning för Landsbygden

Hälsa (sidan 7)

Förutsättningar

”I den utlagda korridoren finns förutom enskilda gårdar tätorterna Norrfjärden och Rosvik. Totalt rör det sig om ca 4 000 personer som bor i den utlagda korridoren och som kan beröras av störningar från järnvägen.”

Effekter och konsekvenser

”En järnväg kommer att medföra en barriäreffekt om den dras genom samhällen som Norrfjärden eller Rosvik. Barriärer utgörs dels av själva spårområdet men även i form av plank, fyllningar, skärningar och plank eller andra anordningar. De störningar som kan bli aktuella är störningar i form av buller, vibrationer och ljuseffekter.”

”Störningarna från järnvägen kan förekomma alla tider på dygnet vilket kan medföra störd nattsömn.”

”Möjligheten för ambulans och räddningstjänsten att på ett effektivt sätt kan påverkas på grund av längre transportvägar.”

Rekreation och friluftsliv (sidan 10)

Förutsättningar

”När det gäller friluftslivet i området så dominerar verksamheter som jakt, fiske, bärplockning under barmarksperioden. Vintertid används delar av området flitigt för skoterkörning.”

Effekter och konsekvenser

”Effekterna för det rörliga friluftslivet kommer att utgöras av dels förändringar av den visuella landskapsbilden men även av buller i närheten av respektive vindkraftverk.

Nya vägar kommer att underlätta åtkomsten av nya områden för ex. bärplockning.

För jaktens del torde påverkan bli begränsad.”

”Fritidsfisket och möjligheten till fiskens reproduktion kan komma påverkas, beroende på vilka åtgärder som vidtas för att säkra vandringsvägarna för fisken i strömmande vatten.”

Hälsa (sidan 10)

Förutsättningar

”De utlagda områdena för vindkraft ligger i de flesta fall långt från bostadsbebyggelse. De byar som är närmast berörda är Koler och Storsund.”

Effekter och konsekvenser

”De störningar och risker för människors hälsa utgörs av buller och vibrationer från vindkraftsverkens propellrar. Störningarna från buller kan förekomma under hela dygnet. Dagtid kan en visuell störning även förekomma.”

”Under byggtiden kan utryckningstider för ambulans och räddningstjänsten bli långa på grund av att byggplatserna kan ligga inom områden med provisoriska vägar.”

Miljömål nr 15. God bebyggd miljö (sidan 19)

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden skall tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas”.

Måluppfyllelse

”Den bebyggda miljön på landsbygden ligger både innanför och utom detaljplanlagda områden. Bebyggelsen har till stor del tillkommit genom förtätning och utökning av äldre byakärnor. De större tätorterna som Rosvik och Norrfjärden förändrades kraftigt under miljonprogrammets dagar då de under en 10-årsperiod mer än fördubblades i storlek. Under samma period byggdes samhällsservicen ut och den allmänna servicenivån höjdes markant. Under denna stora samhällsomdaning kom tyvärr en del av den äldre bebyggelsen att rivras och en del av vårt kulturarv att försvinna. För att bättre förstå och för att den äldre bebyggelsen som trots allt finns skall bevaras för framtida generationer har kommunen påbörjat arbetet med ett kulturmiljöprogram som omfattar hela kommunen”.

”Genom de åtgärder som har vidtagits och kommer att vidtas med stöd av nu föreslagen översiktsplan kommer kommunen att uppfylla merparten av de krav som ställs på en god bebyggd miljö.”

”Landsbygden inom Piteå kommun är glesbefolkad. Det är svårt att inom rimliga ekonomiska ramar bygga ett fungerande och miljöanpassat kollektivtrafiksystem för landsbygdens befolkning. Landsbygdens befolkning kommer även fortsättningsvis vara hänvisad till den egna bilen vid persontransporter.”

Maskinen vindkraftverk

Ett vindkraftverk är en maskin som omfattas av Arbetsmiljöverkets föreskrifter om maskiner, AFS 2008:3, när maskinen släpps ut på marknaden eller tas i drift. Föreskrifterna överför maskindirektivet (MD) 2006/42/EG till svensk rätt. I föreskriftens, bilaga 1, anges de grundläggande hälso- och säkerhetskraven. Dvs. maskinen vindkraftverk är inte vare sig en byggnad eller anläggning enligt Rådets byggproduktdirektiv (CPD) 89/106/EEG införd i Svensk lagstiftning genom plan- och bygglagen (1987:10) och Lag (1994:847) tekniska egenskapskrav på byggnadsverk med förordningar och föreskrifter.

Vilka grundläggande hälso- och säkerhetskrav på konstruktion och tillverkning av maskiner ställer maskindirektivet?

För att uppfylla krav för CE-märkning samt för att få ta vindkraftverk i drift och i bruk bl.a. i enlighet med MD:s bilaga 1, punkt 1.3.3. ”ska åtgärder vidtas för att förhindra att fallande eller utkastade föremål ger upphov till risker”.

Definition, utdrag ur AFS 1993:10 och AFS 2008:3:

b) riskområde: ”varje område inom eller omkring en maskin där en persons hälsa eller säkerhet kan utsättas för risk”,

Vilka tekniska krav ställer AFS 2006:04 – Användning av Arbetsutrustning?

Definition utdrag ur AFS 2006:04:

- arbetsutrustning: ”Maskin, anordning, verktyg, redskap eller installation som används i arbetet.”
- riskområde: ”Område inom arbetsutrustningen eller i dess omgivning, där utrustningen kan medföra risk för ohälsa eller olycksfall för någon som helt eller delvis uppehåller sig där.”

Produkten/maskinen vindkraftverk skall alltså minst uppfylla de relevanta EG produktdirektivens grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskrav för att få CE-märkas samt tas i drift och i yrkesmässigt bruk, det vill säga vindkraftverk skall vara så säkra som skäligen kan förväntas ur det perspektiv som den är tänkt att användas till, vilket även inkluderar rimlig förutsebar felanvändning och får bland annat inte utgöra eller kunna tänkas utgöra någon som helst risk eller fara för person samt i förekommande fall husdjur och egendom, som befinner sig innanför och/eller utanför riskområdet (säkerhetszonen).

Genom riskhantering, som riskinventering, riskanalys och riskbedömning skall ”Tillverkaren” grundligt och systematiskt arbeta sig igenom alla de arbetsmoment och funktioner som kan komma ifråga och därigenom se vilka hälso-, miljö och säkerhetsrisker, som kan tänkas finnas. Kan man finna riskkällor och sannolikheten för att en skada kan inträffa eller kan tänkas kunna inträffa samt vad som kan bli den värsta tänkbara följderna av skadan, görs en åtgärdsplan som beskriver de åtgärder som vidtagits för att eliminera de risker, som maskinen/vindkraftverket är förknippad med.

Av AFS 2008:3 framgår bland annat, att ”Tillverkaren”/”Importören” skall garantera maskinernas säkerhet, det vill säga dess förmåga att under hela sin livscykel garantera att ingen person, egendom eller husdjur kommer till skada och/eller ohälsa.

Säkerheten måste vara baserat på gällande direktiv/föreskrifter för tillämpningen, med stöd av harmoniserade standarder, det vill säga maskinen vindkraftverk måste minst uppfylla alla grundläggande (väsentliga) arbetsmiljö-, hälso- och säkerhetskrav i enlighet med EG:s produktdirektiv, som maskindirektiv (MD) 98/37/EC, lågspänningsdirektiv (LVD) 2006/95/EC och EMC-direktiv (EMCD) 2004/108/EC, direktivet för tryckbärande anordningar (PED) 97/23/EC, direktivet för enkla tryckkärl (SPVD) 87/404/EEC och direktivet för utförande av personlig skyddsutrustning (PPED) 89/686/EC samt Arbetsmiljöverkets föreskrift, AFS 2006:04 - Användning av arbetsutrustning, för att få CE-märkas och tas i drift och i bruk.

Arbetsmiljöverket uppger som komplettering till maskindirektivets bilaga 1, punkt 1:

- identifiera de riskkällor som maskinerna kan ge upphov till och risksituationerna i anslutning till dess, ("**Här är det relevant med information om räckvidd för iskast etc. AV's kommentar**").

Arbetsmiljöverket påtalar bl.a. även följande: "**Av Bilagan, punkt 2 framgår det att risker som noterats ska åtgärdas med hänsyn till principerna för integration av säkerheten enligt punkt 1.1.2.**" (Principer för integration av säkerhet). Dessutom understryker AV under punkt 1.1.2 b), att "**Information ska ges till användarna om kvarvarande risker som beror på otillräcklighet i de skyddsåtgärder som vidtagits**" som han, som ansvarig är skyldig att åtgärda innan vindkraftverket får tas i drift. Uppger en tillverkare t.ex., att skyddsområdets radie runt ett vindkraftverk är 400 meter gäller detta och måste således uppfyllas, dvs. tillverkarens krav kan inte minskas av myndighet.

Vad lagstiftaren, Sveriges riksdag, inte har beaktat är, att grundregeln enligt 6 § i MD 2006/42/EC (AFS 2008:3) är, att det är "Tillverkarens"/"Importörens" fulla ansvar att en maskin som vindkraftverk helt uppfyller de grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskraven i enlighet med MD:s bilaga 1. Men också de certifieringsprocedurer som finns angivna i 8-10 §§ skall ha iakttagits innan en maskin får släppas ut på marknaden eller eljest avlämnas för att tas i drift eller tas i bruk. **Detta innebär tydligt och klart, att det är tillverkarens grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskrav som alltid minst måste uppfyllas för att vindkraftverk skall få CE-märkas och tas i drift.**

Innan tillverkaren eller dennes representant släpper ut en delvis fullbordad maskin på marknaden, ska denne försäkra sig om att förfarandet i MD:s 14–15 §§ har fullgjorts.

CE-märkningen anger endast att maskinen – enligt tillverkarens uppfattning – uppfyller direktivets grundläggande hälso- och säkerhetskrav. Användare/verksamhetsutövare måste själv förvissa sig om att maskinen verkligen är säker att använda.

En arbetsgivare får endast använda maskinerna/vindkraftverken, om de uppfyller de grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskraven.

Då vindkraftverk bevisligen ger upphov till farliga hälso- och säkerhetsrisker, bland annat i form av fallande och utkast av föremål (t.ex. farliga iskast och/eller blad/bladdelar), som inte kan konstrueras bort då vindkraftverkets vitala maskindel rotorbladen inte kan byggas in i en annan maskin, byggnad eller kapslas in, måste t.ex. den av tillverkare till användaren/verksamhetsutövaren uppgivna kompletterande skyddsåtgärden (inhägnaden) som inte får kunna beträdas då vindkraftverk är i drift, placeras på tillräckligt avstånd från riskområdet.

Då maskindirektivets grundläggande (väsentliga) säkerhetskrav måste uppfyllas, uppfyller inte tekniska skyddsfunktionslösningar och lösningar med skyltning säkerhetskrav för att få CE-märka samt ta i drift vindkraftverk enligt MD 2006/42/EG införd i svensk lag genom Arbetsmiljöverkets föreskrift AFS 2008:3, bilaga 1 punkterna 1.1.2 b), ("Principer för integration av säkerheten" – "Nödvändiga skyddsåtgärder skall vidtas för sådana risker som inte kan undanröjas") och 1.3.3 ("Risker orsakade av fallande eller utkastande föremål"), då i detta fall en högre säkerhetsnivå billigt och enkelt kan erhållas genom inhägnad och förreglad(e) grind (ar).

Observera även, att skyddsfunktioner och/eller varningsskyltar inte heller frikänner tillverkaren och/eller verksamhetsutövarens från ansvar då en högre säkerhetsnivå genom inhägnad, i detta fall, enkelt och billigt är möjligt.

OBSERVERA, att följande framgår av rapporten ”Wind Energy Projects in Cold Climate, Edition 2009” (sidan 17): ”Turbine operation with iced blades may not be permitted in certain countries or permitted only in the case of rime ice, as glaze ice is considered dangerous. However, rime ice can be almost as dense as glaze ice, so there is no obvious reason to make such an exception.” IEA uppger även bl.a. i Task 19:s slutrapport, av 2.4.2009, 4.3 Key findings – Safety, att “No fallen ice chunks have been found further than 5 rotor diameter from the tower base of a wind turbine. The size of fallen ice chunks can be everything between few grams to several kilograms. Thus, there is a clear need to protect the risk area ...”. Av rapporten IEA RD&D Wind Task 19 - Wind Energy in Cold Climates framgår dessutom, att ”Commercial de-/anti-icing systems not yet available for medium and severe icing conditions”.

Medlemsstaterna är skyldiga att vidtaga alla erforderliga åtgärder för att förbjuda eller hindra att CE-märkta produkter, som används för avsedda syften, släpps ut på marknaden eller för att dra tillbaka dem från marknaden i de fall som aktuella produkter riskerar eller kan tänkas riskera att hota enskilda personers hälsa eller säkerhet eller andra allmänna intressen, som täcks av tillämpliga direktiv. Sverige vidtar inte erforderliga åtgärder då tillståndprocessen för byggande/uppförande av den fristående maskinen vindkraftverk enligt 9 kap. miljöbalken (MB), miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) och plan & bygglagen (PBL) inte alls hanterar och omfattar maskinsäkerhets- och andra relevanta säkerhetsfrågor, dvs. de grundläggande (väsentliga) arbetsmiljö-, hälso- och säkerhetskraven i enlighet med relevanta, obligatoriska och tvingande EG-produkt direktiv beaktas inte alls i den svenska tillståndprocessen för byggande/uppförande av vindkraftverk. Sveriges underlåtenhet att vidtaga alla erforderliga åtgärder enligt ovan innebär, att farliga maskiner som vindkraftverk nu tillåts/tillåts att hota eller kan tänkas riskera att hota enskilda personers hälsa och/eller säkerhet.

Det är förbjudet att anbringa märkning som kan vilseleda tredje (3:e) person vad gäller CE-märkningens innebörd. Det är också åtalbart att ta en icke CE-märkt maskin i yrkesmässigt bruk.

Bureå 2010-04-27

Claes-Erik Simonsbacka